

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

CHARLOTTE BRONTE

Jane Eyre

la

Capitolul I

Nu era chip să facem o plimbare în ziua aceea. Rătăcisem într-adevăr prin tufărișul fără frunze timp de o oră azi-dimineață; dar după prânz (doamna Reed, când nu avea companie, lua prânzul devreme), vântul rece de iarnă adusese cu el nori atât de sumbri și o ploaie atât de pătrunzătoare, încât nu se punea problema de nicio altă formă de mișcare în aer liber.

Mă bucuram de acest lucru. Nu îmi plăceau niciodată plimbările lungi, cu atât mai puțin în după-amiezile reci: mă îngrozea ideea de a mă întoarce acasă în lumina aspră a amurgului, cu degetele de la mâini și de la picioare înghețate și inima încrucișată de muștriile lui Bessie, doica, și umilită de conștiința inferiorității mele fizice față de Eliza, John și Georgiana Reed.

Respectivii Eliza, John și Georgiana erau acum strânși în jurul mamei lor în salon: ea era întinsă pe sofa lângă șemineu și, avându-și puji dragi pe lângă ea (care la momentul respectiv nici nu se certau, nici nu plângăreau), părea complet fericită. Mie îmi interzisese să mă alătur grupului, spunând că „regreta să se vadă nevoită să mă țină la distanță; dar până nu o informa personal Bessie și nu descopeream prin propriile ei observații că mă străduiam cu toată sinceritatea să

dobândesc o atitudine mai sociabilă și mai potrivită unei copile, o purtare mai agreabilă și mai însuflețită – ceva mai vioi, mai franc, mai firesc, cum ar veni – trebuia neapărat să mă excludă de la privilegiile rezervate doar copilașilor fericiți și cuminți“.

– Ce susține Bessie că aş fi făcut? am întrebat eu.

– Jane, nu-mi plac oamenii certăreți sau care pun întrebări; în plus, e ceva cu adevărat oribil când un copil îi sfidează astfel pe cei mai în vîrstă decât el. Așază-te undeva și, până nu ești în stare să spui ceva plăcut, păstrează tăcerea.

Lângă salonul de zi exista un salon pentru micul dejun și acolo m-am strecurat. Încăperea conținea și o bibliotecă. În scurt timp m-am înarmat cu un volum, având grija să fie unul înzestrat cu poze. M-am cățărat pe scaunul de la fereastră: strângându-mi picioarele, m-am așezat cu ele încrucișate, ca un turc, și, trăgând aproape complet în jurul meu draperia din lână luceoasă roșie, m-am învăluit în dublă izolare.

În dreapta mea nu vedeam decât pluriile stacojii ale draperiei, iar în stânga, ochiurile transparente de stică, protejându-mă, fără a mă separa, însă, de mohorâta zi de noiembrie. Din când în când, în timp ce dădeam paginile cărții mele, studiam aspectul acelei după-amiezi de iarnă. De departe arăta ca un pustiu palid de ceată și nori; de aproape, o scenă cu o pajiste udă și tușiuri zgâlțăite de furtună, cu ploaia neincetată smucindu-se violent într-o parte din fața unei pale de vânt lungi și sfâșietoare.

Mi-am îndreptat din nou atenția spre carteia mea – *Istoria Păsărilor Britanice în Versiunea lui Bewick*: textul în sine al acesteia mă încânta prea puțin, la modul general; și totuși, existau anumite pagini introductive pe

care eu, copil fiind, nu le puteam trece cu vederea. Erau cele în care se vorbea despre bârlogurile păsărilor de mare; despre „stâncile și promontoriile solitare“ locuite doar de acestea; despre coasta Norvegiei, ticsită de insule din extremitatea sudică, Lindeness sau Naze, până la Capul Nord...

Unde Oceanul de Nord, în turboane uriașe,
Se-nvolburează în jurul insulelor goale și triste
Din îndepărtatul Thule; iar valurile Atlanticului
Se revarsă printre furtunoasele Hebride.

La fel cum nu puteam să nu observ nici aluzia la călmurile mohorâte din Laponia, Siberia, Spitzbergen, Novaia Zemlia, Islanda, Groenlanda, cu „întinderea nesfârșită a Zonei Arctice și acele regiuni pustii de spațiu lugubru – acel bazin de ger și zăpadă, unde câmpuri solide de gheăță, acumulate de-a lungul a secole de ierni, încremenite în culmi alpine peste înălțimi, înconjoară polul și concentrează rigorile multiplicate ale frigului extrem“. Acele tărâmuri de un alb de moarte mi le imaginam și singură: erau vagi, ca toate ideile pe jumătate înțelese care plutesc prin mintile copiilor, darizar de impresionante. Cuvintele din paginile introductive se legau de ilustrațiile care urmau, dând sens stâncii ce se ridică solitară într-o mare de valuri și spumă; bârcii sparte eşuate pe un tărm dezolant; lunii reci și cadavericе privind printre fâșiile de nori o epavă ce tocmai se scufunda.

N-aș fi putut spune ce sentiment plutea peste curtea cam pustie a bisericii, cu sa piatră de temelie marcată de o inscripție, cu poarta sa, cei doi copaci, linia joasă a orizontului, împrejmuită de un zid spart și semi-luna nu de mult răsărită anunțând inserarea.

Cele două corăbii încremenite pe o mare leneșă le vedeam drept fantome marine.

Peste nelegiuțitul punându-și jos, în spate, sacul de hoț, am trecut rapid: era o ființă a terorii.

La fel și creaatura cu un corn negru așezată deosebită pe o stâncă, vechind asupra unei mulțimi îndepărătate din jurul unui eșafod.

Fiecare imagine spunea o poveste, adesea misterioasă pentru capacitatea mea de înțelegere încă nedezvoltată și pentru emoțiile mele imperfecte, și totuși pentru mine profund interesantă: la fel de interesantă precum basmele pe care le istorisea uneori Bessie în serile de iarnă, când se întâmpla să fie binedispușă; și când, după ce își aducea masa de călcat lângă căminul din camera copiilor, ne dădea voie să stăm în jurul ei, iar în timp ce îndrepta volănașele dantelate ale doamnei Reed și îi încrețea marginile scufiei de noapte, ne desfăța atenția avidă cu fragmente de dragoste și aventură culese din basme de demult și alte balade; sau (după cum am descoperit la o dată ulterioară) din paginile cărților *Pamela și Henry, Conte de Moreland*.

Având cartea lui Bewick pe genunchi, eram în clipa aceea fericită: sau cel puțin fericită în felul meu. Nu mă temeam de nimic decât să nu fiu întreruptă, ceea ce se întâmplă prea curând. Ușa salonului pentru micul dejun se deschise.

— Buhu! Doamna Ursuză! strigă vocea lui John Reed; apoi ezită: aparent credea că încăperea era goală. Unde, Doamne-iartă-mă, se ascunde? continuă el. Lizzy! Georgy! (le strigă pe surorile lui). Jane nu e aici: spuneți-i mamei că a fugit în ploaie – animal rău ce e!

„Ce bine că am tras draperia“, mi-am spus eu și mi-am dorit cu ardoare să nu îmi descopere

ascunzătoarea, iar John Reed nici n-ar fi găsit-o singur; nu era ager nici de ochi, nici la minte, însă Eliza se mulțumi să bage capul de după ușă și spuse imediat:

— E în scaunul de la fereastră, sunt sigură, Jack.

De unde am și ieșit imediat, căci tremuram la gândul de a fi smulsă de acolo cu forța de către respectivul Jack.

— Ce vrei? am întrebat eu, cu un aer de sfidare stângace.

— Se spune „Ce doriți, domnule Reed?“, veni răspunsul lui. Vreau să vîi încocace, spuse el și, așezându-se într-un fotoliu, îmi arăta printr-un gest că aștepta să vin și să stau în fața lui.

John Reed era un școlar de paisprezece ani, cu patru ani mai mare decât mine, pentru că eu nu aveam decât zece: era înalt și solid pentru vîrstă lui, cu o piele spălăcită și nesănătoasă, cu trăsături grosolane pe chipul larg, cu membre grele și extremități mari. Obișnuia să se îndoape la masă, ceea ce îl făcea să sufere de fiere și să aibă ochi slabii și tulburi și obrajii dolofani. Acum ar fi trebuit să fie la școală, însă mama lui îl adusese acasă pentru o lună sau două „din cauza sănătății sale delicate“. Domnul Miles, profesorul, afirma că i-ar fi mers foarte bine dacă ar fi primit mai puține prăjitură și dulciuri în pachetele trimise de acasă, însă inima ei de mamă refuzase o opinie atât de crudă, preferând ideea mai rafinată că aerul bolnăvicios al lui John se datora excesului său de zel la învățătură și, eventual, dorului de casă.

John nu nutrea prea multă afecțiune față de mama și surorile lui, iar eu îi eram antipatică. Mă teroriza și mă pedepsea; nu de două sau trei ori pe săptămână, nu o dată sau de două ori pe zi, ci încontinuu: fiecare

nerv din corpul meu se temea de el și fiecare bucătică de carne de pe oasele mele se zbătea de frică, de fiecare dată când se apropiua. Erau momente când mă nedumerescerea teroarea pe care mi-o inspira, pentru că nu aveam absolut nicio cale de a mă feri nici de amenințările lui, nici de ceea ce-mi făcea; servitorilor nu le plăcea să-și supere Tânărul stăpân luându-mi apărarea împotriva lui, iar doamna Reed era oarbă și surdă pe această temă: ea nu îl vedea niciodată lovindu-mă sau să-l audă abuzându-mă, deși uneori le făcea pe amândouă chiar și cu ea de față, dar mai adesea pe la spatele ei.

Învățată să ascult de John, m-am oprit în fața fotoliului său. El își petrecu vreo trei minute scoțând limba la mine, cât de departe putea fără a-și răni rădăcinile. Știam că avea să mă atace în curând și, cât timp așteptam temătoare lovitura, am reflectat la cât de dezgustător și urât arăta cel care avea să mi-o administreze în scurt timp. Mă întreb dacă mi-a citit acest gând pe chip; căci, dintr-o dată, fără un cuvânt, m-a lovit brusc și violent. M-am clătinat și nu mi-am recăpătat echilibrul decât dându-mă în spate un pas sau doi din fața fotoliului lui.

— Asta e pentru insolența ta de a-i fi răspuns mamei cu ceva vreme în urmă, spuse el, și pentru cum te-ai furiașat să te ascunzi în spatele draperiilor și pentru felul în care te-ai uitat la mine acum două minute, şobolan ce ești!

Obișnuită cu abuzurile lui John Reed, nu mi-a trecut nicio clipă prin minte să răspund; grija mea era cum să îndur lovitura care în mod cert avea să urmeze insultei.

- Ce căutai în spatele draperiei? mă întrebă el.
- Citeam.
- Arată-mi cartea.

M-am întors la fereastra și i-am adus-o de acolo.

— N-ai de ce să pui tu mâna pe cărțile noastre; ești o sărăontoacă, zice mama; nu ai bani; tatăl tău nu îți-a lăsat nimic; ar trebui să cerșești, nu să trăiești aici printre copii de familie bună ca noi și să mănânci aceleași bucate ca noi și să porți haine pe cheltuiala mamei noastre. Acum am să-ți dau o lecție să nu mai scotocești prin biblioteca mea: pentru că *este* a mea; întreaga casă îmi aparține sau îmi va aparține peste câțiva ani. Du-te și stai lângă ușă, departe de oglindă și de ferestre.

Am făcut-o, la început neînțelegând intenția lui; dar când l-am văzut ridicând și îndreptând carte spre mine, ridicându-se și el în picioare când o aruncă, m-am tras instinctiv într-o parte cu un tipărt însăpmântat: nu suficient de repede, însă; volumul zbură prin aer, mă lovi, iar eu am căzut, izbindu-mă cu capul de ușă și tăindu-mă. Tăietura începu să sângereze, dușerea se instală intens: teroarea mea trecuse de punctul culminant; alte emoții îi urmară.

— Băiat rău și crud! i-am spus. Ești ca un ucigaș – ești ca un tiran – ești ca împărații romani!

Citisem cartea lui Goldsmith despre *Istoria Romei* și îmi formasem propria opinie despre Nero, Caligula și aşa mai departe. Și trasasem niște paralele în mintea mea, paralele pe care nu crezusem vreodată că aveam să le rostesc cu voce tare.

— Poftim! Poftim! strigă el. Mi-a zis așa ceva mie? Ați auzit-o, Eliza și Georgiana? Oare n-am să-i spun mamei? Dar mai întâi...

Se năpusti în fugă asupra mea. L-am simțit înșfăcându-mă de păr și umăr: mă atacase cu disperare. Chiar vedeam în el un tiran, un ucigaș. Am simțit o picătură sau două de sânge de la cap scurgându-mi-se pe

gât și am devenit conștientă de o suferință oarecum muscătoare; o vreme acele senzații au învins teama și l-am întâmpinat cu frenzie. Nu știu prea bine ce am făcut cu mâinile, dar m-a numit „Şobolan! Şobolan!” și a mugit asurzitor. Ajutoarele îi erau aproape. Eliza și Georgiana fugiseră după doamna Reed, care urcase: aceasta coborî acum la locul faptelor, urmată de Bessie și de camerista ei, Abbot. Am fost despărțită: am auzit cuvintele...

— Vai! Vai! Ce nebună să îl atace pe domnul John!

— A mai văzut cineva o asemenea îintruchipare a patimii?

Apoi doamna Reed adăugă:

— Duceți-o în camera roșie și încuați-o acolo.

Am simțit imediat patru mâini însfăcându-mă și am fost cărată sus.

Capitolul II

Am opus rezistență până în ultimul moment: o noitate pentru mine și o circumstanță care a întărit în mare măsură părerea proastă pe care Bessie și domnișoara Abbot tineau să o aibă despre mine. Adevărul este că îmi cam ieșisem din fire sau, mai exact, îmi sărise muștarul, vorba francezilor. Eram conștientă că o singură clipă de răzvrătire mă făcuse susceptibilă de pedepse bizare și, precum orice alt sclav rebel, mă simțeam hotărâtă, în disperarea mea, să merg oricât de departe.

— Ține-o de brațe, domnișoară Abbot, e ca o pisică turbată.

— Rușine! Rușine! strigă camerista. Ce purtare şocantă, domnișoară Eyre, să lovești un Tânăr gentleman, fiul binefăcătoarei tale! Tânărul tău stăpân.

— Stăpân! Cum mi-ar putea fi el stăpân? Sunt oare servitoare?

— Nu, ești mai puțin decât servitoare, pentru că nu faci nimic să-ți câștigi pâinea. Așa, stai jos și reflectează la cât ai fost de rea.

De data aceasta mă aduseseră în încăperea indicată de doamna Reed și mă aruncasera pe un scaun fără spătar: impulsul meu a fost să mă ridic de-acolo

ca împinsă de un arc; ambele perechi de mâini mă opriră instant.

Dacă nu stai cumintă, va trebui să fii legată, spuse Bessie. Domnișoară Abbot, împrumută-mi jartierele tale; pe ale mele le-ar rupe imediat.

Domnișoara Abbot se întoarse să-și dezbrace piciorul dolofan de accesoriul necesar pentru a mă lega. Această pregătire de a mă imobiliza și rușinea suplimentară adusă de ea mi-au răpit puțin din entuziasm.

— Nu ţi le da jos, am strigat eu. N-am să mă clintesc.

Pentru a garanta acest lucru, m-am prins cu mâinile de scaună.

— Ai grija să n-o faci, spuse Bessie, iar când se convinse că într-adevăr începeam să mă potolesc, își slăbi strânsarea asupra mea; apoi ea și domnișoara Abbot stătură cu brațele încrucișate, atîntind priviri întunecate și bănuitoare asupra chipului meu, ca și cum nu le-ar fi venit să credă cât eram de nebună.

— N-a mai făcut asta niciodată, spuse în cele din urmă Bessie, întorcându-se spre fata în casă.

— Dar a fost dintotdeauna în ea, replică aceasta. I-am spus adesea doamnei părerea mea despre copilă, iar doamna mi-a dat dreptate. E o creatură mică și vicină. Nu am mai văzut niciodată o copilă de vîrstă ei atât de ascunsă.

Bessie nu răspunse, însă, în scurtă vreme, adresându-mi-se mie, spuse:

— Ar trebui să ţii cont, domnișoară, că îi ești îndatorată doamnei Reed: ea te ține: dacă ar fi să te alunge, ai fi nevoie să mergi la azilul de săraci.

Nu aveam nimic de replicat la aceste cuvinte: nu erau noi pentru mine: printre primele amintiri din viața mea se numărau și aluzii de acest gen. Acest reproș

privind faptul că depindeam de mila altora îmi devine un refren vag în ureche: foarte dureros și zdrobitor, însă doar pe jumătate inteligibil. Domnișoara Abbot interveni și ea:

— Și nu ar trebui să te consideri egală cu domnișoarele Reed și domnul Reed doar pentru că doamna are bunăvoița de a-ți permite să crești lângă ei. El vor avea o grămadă de bani, iar tu nu vei avea nimic: ți se cuvine să rămâi umilă și să încerci să te faci plăcută în ochii lor.

— Ceea ce îți spunem e pentru binele tău, adăugă Bessie, pe un ton lipsit de asprime. Ar trebui să încerci să te faci utilă și agreabilă și atunci, poate, ți-ai găsi aici o casă, dar dacă te dovedești pătimășă și obraznică, doamna te va alunga, sunt convinsă.

— În plus, spuse domnișoara Abbot, o va pedepsi și Dumnezeu: s-ar putea să o ucidă din senin în toiucrizelor ei de isterie și atunci unde ar ajunge? Haide, Bessie, să o lăsăm. În ruptul capului n-aș vrea să am înima ei. Spune-ți rugăciunile, domnișoară Eyre, când rămâi singură, căci, dacă nu te căiești, s-ar putea să lăsăm să coboare ceva rău pe horn și să te ia să te ducă.

Plecără, închizând ușa și încuind-o în urma lor.

Camera roșie era o încăpere pătrată în care foară se dormea, aş putea spune chiar că niciodată, la drept vorbind, doar dacă nu cumva un aflux neașteptat de vizitatori la Gateshead Hall făcea necesar să se apeleze la toate posibilitățile de cazare disponibile: și totuși, era una dintre cele mai spațioase și mai estuoase camere din conac. Un pat susținut de stâlpi masivi de mahon, învăluit în draperii de damasc roșu-închis, stătea ca un tabernacul în mijloc; cele două ferestre mari, cu obloanele în permanență închise, erau pe jumătate

acoperite de ghirlande și valuri de alte decorațiuni similare; covorul era roșu; masa de la piciorul patului era acoperită cu o țesătură stacojie; pereții erau zugrăviți într-o nuanță caldă de caseniu, cu un ton vag de roz în el; dulapul, masa de toaletă și scaunele erau din mahon vechi lustruit în nuanțe întunecate. Dincolo de aceste umbre adânci ale încăperii se înălțau semete, de un alb orbitor, grămezile de saltele și perne ale patului, aşternute cu o cuvertură de Marsilia albă ca zăpada. Doar o idee mai puțin bătător la ochi era un fotoliu capitonat generos, aflat lângă capul patului, tot alb și el, cu un taburet pentru picioare în față și arătând, după părerea mea, ca un tron palid.

Camera era friguroasă, pentru că aici rareori se făcea foc; era cufundată în tăcere, fiind de departe de cameră copiilor și de bucătărie; solemnă, pentru că se știa că nu vedea decât rar picior de om. Doar menajera venea aici în zilele de sămbătă, pentru a șterge de pe oglinzi și de pe mobilă praful strâns în tăcere peste săptămână: iar doamna Reed însăși, la intervale îndepărtate, venea să verifice interiorul unui anume sertar secret din dulapul ei, unde păstra diverse hârtii, cutia ei de bijuterii și o miniatură a răposatului ei soț, iar în aceste ultime cuvinte se regăsește secretul camerei roșii – vraja din cauza căreia rămânea atât de pustie în ciuda grandorii sale.

Trecuseră nouă ani de la moartea domnului Reed: aceasta fusese camera în care își dăduse ultima suflare; aici fusese lăsat, după moarte, să primească ultimele omagii; de aici fusese luat sicriul lui de către ciocli și, din ziua aceea, o atmosferă de sfîntire înfiorătoare păzise încăperea de a i se trece prea des pragul.

Scaunul meu, pe care Bessie și amara domnișoară Abbot mă lăsaseră întuită, era un taburet jos aflat

lângă șemineul de marmură; în fața mea se înălța patul, în dreapta mea era dulapul înalt și întunecat, cu reflexii palide și frânte jucând pe luciul panourilor de lemn; în stânga mea erau ferestrele acoperite; o oglindă masivă între ele reproducea maiestuozitatea pustie a patului și a camerei. Nu eram tocmai sigură dacă încuiaseră ușa și, când am îndrăznit să mă clintesc, m-am ridicat și m-am dus să văd. Dar vai! Da: nicio închisoare nu ar fi putut fi mai sigură de-atât. La întoarcere am fost nevoită să trec prin fața oglinzi; privirea mea fascinată a explorat involuntar profunzimea pe care o dezvăluia. Totul părea mai rece și mai întunecat în acel hău de imagini decât în realitate: iar mica siluetă bizără care mă privea, palidă la chip și cu brațe minusculе în semiîntuneric, cu ochi scânteind de teamă mișcându-se acolo unde orice altceva era încremenit, avu efectul de a semăna cu o stafigie adevărată: mi-am imaginat-o ca pe una dintre acele fantome minusculе, pe jumătate zână, pe jumătate drac, despre care Bessie ne spunea în poveștile ei de seară că ieșeau din vâlcele singuratice, învăluite în ferigi, din ținuturile mlașinoase, și se arătau în fața drumețiilor întârziati. M-am întors pe scaunul meu.

În clipa aceea eram pradă superstițiilor, dar nu sosise încă ora victoriei complete: săngele meu încă era cald, spiritul de sclav revoltat încă mă întărea cu vigoarea sa amără; am fost nevoită să lupt împotriva unui curent rapid de gânduri retrospective înainte să cedeze tremurătoare în fața deznădejdii momentului prezent.

Toate tiraniile violente ale lui John Reed, toată indiferența arogantă a surorilor lui, toată aversiunea mamei lui, toată părtinirea servitorilor, toate s-au năpustit în mintea mea tulburată ca un sediment întunecat